
UDK 811.163.42'34:316

81'342.6:316

316.75:81'34

Izvorni znanstveni rad

Ivo Škarić i Nikolaj Lazić
Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

VRIJEDNOSNI SUDOVI O HRVATSKIM NAGLASCIMA

SAŽETAK

Izabrano je 165 riječi za koje svi rječnici standardnoga hrvatskoga jezika imaju ujednačenu i nedubletnu prozodijsku oznaku, i to po devet do dvadeset najučestalijih riječi predstavnika svojih prozodijskih kategorija. Te odabrane riječi izgovorene su standardno i još s preostalima trima "pogrešnima" naglascima ili s drukčijom zanaglasnom kvantitetom. Na taj smo način snimili 600 naglasnih različenica kojima je izvršena procjena poželjnosti i prihvatljivosti. Procjenitelji su bili: 158 studenata fonetike, kroatistike, novinarstva i glume te TV fonetičara.

Ispitivanja su iskazala nekoliko najvažnijih zaključaka: 1. kompetentni govornici hrvatskoga standarda imaju izdiferenciran odnos prema svakoj prozodijskoj crti hrvatske standardne prozodije; 2. potvrđuje se da je norma u jezičnoj prozodijskoj jezgri, filološki dobro motivirana, i sociolingvistički prihvatljiva; 3. nije točno da su sve ispravne prozodije vrijednosno posve pozitivne, a sve neispravne krajnje negativne jer su i pravilno naglašene riječi razvučene kroz duži kontinuum vrijednosnih sudova, pa nema polarizacije na ispravne pozitivne i neispravne negativne prozodijske likove; 4. zanaglasne duljine procjenitelji prepoznaju i znaju u kojoj je riječi kakva prema normi, ali zanaglasne duge slogove procjenjuju toliko manje poželjnima nego zanaglasno kratke da im je čak prihvatljiviji lik sa skraćenim dugim zanaglasnim slogom nego s pravilno dugim; 5. sva četiri naglasaka se podjednako pozitivno vrednuju kad su u riječi kojoj je takav naglasak inherentan, ali se silazni naglasci mogu smatrati normalnima, a uzlazni odmaknutima naglascima te u slučaju

---

neutralizacije silazni bi preuzeli ulogu arhitonema, pogotovu kratkosilazni; 6. ne postoji u svijesti procjenitelja nalog koji zabranjuje silazne naglaske na nepočetnim slogovima, nego samo nalog da treba govoriti prozodiju kakva je za koju riječ uobičajena; 7. samoglasnik *r* nema u svijesti naših kompetentnih mladih procjenitelja jednaku prozodijsku potenciju kao ostalih pet samoglasnika, a postoji latentna težnja prema kratkoći koja se još i više izražava kad se kratki umjetno produžuju.

Ključne riječi: naglasak, prozodija, hrvatski jezik, vrijednosni sudovi, stavovi (fonetika), sociofonetika

---

Nema potrebe dokazivati da su naglasci ili prozodijski oblici riječi hrvatskoga standardnoga idioma vrlo važne crte likova riječi te da i sami bez fonemskih razlika uvelike razlikuju riječi i njihove izvedene oblike, bez obzira što su iz konteksta ne većega od jedne rečenice uglavnom potpuno pretkazljivi (redundantni), na što ukazuje i mogućnost glatkoga čitanja tekstova ispisanih bez ikakvih prozodijskih znakova na riječima. Za hrvatski standardni idiom preuzeta je prozodija riječi iz novoštokavskog govora, u kojima postoji četveronaglasni varijabilitet, tj. kratkosilazni (*ks*), kratkouzlazni (*ku*), dugosilazni (*ds*) i dugouzlazni (*du*) naglasak. K tomu nenaglašeni slogovi mogu biti kratki (*kr*) ili dugi (*d*). Uz taj paradigmatički, repertoarni opis treba dopisati sintagmatski, ritmički opis odredaba prema kojima silazni naglasci moraju stajati na jednosložnim naglasnicama, ne smiju biti na nepočetnim slogovima u riječi, a na posljednjem slogu višesložnih riječi ne smije stajati nijedan naglasak; dugi nenaglašeni slogovi ne mogu biti ispred naglašenoga sloga u riječi nego samo oni iza njega. Ovako "raspjevana" prozodija riječi hrvatskoga standardnoga idioma iznimno je bogata među slavenskim i neslavenskim europskim jezicima, premda bi se u hrvatskim dijalektalnim idiomima moglo naći i bogatijih, ali i bitno drugačijih prozodija. Podsjetimo se da neki hrvatski govori imaju samo jedan poludugi dinamički naglasak, kao npr. "čisti" zagrebački idiom; neki idiomi imaju samo dva naglasaka - dinamički dugi i kratki, kao npr. na sjevernodalmatinskim otocima; neki idiomi imaju tri naglasaka - kratki i dugi dinamički (silazni) i akut, kakav je prozodijski repertoar većine kajkavskih i čakavskih govora, a prije i nekih štokavskih; novoštokavski govori imaju četveronaglasnu raznolikost, a neki posavski i peteronaglasnu, tj. uz četiri uobičajena novoštokavska naglasaka još i akut. Većina nenovoštokavskih govora ima posve slobodno mjesto naglasaka, što uključuje i dinamičke (silazne) naglaske na nepočetnim slogovima te naglašavanje i posljednjega sloga u riječi, a nenaglašena je duljina dopuštena na prednaglasnome slogu.

Prozodija riječi, ili skraćeno naglasak, akcent, podsvjesniji je dio jezičnoga znanja od drugih, a istodobno je izloženiji dio izvanjskoga prepoznavanja. Jednom usvojena prozodija teže se mijenja nego drugi dijelovi gramatike. Te tri osobine - podsvjesnost, ukorijenjenost i prepoznatljivost čine da akcent postaje opći pojam za idiomatsku govornu posebnost, za idiomatski identitet, pa se zato kaže da "akcent" odaje i nacionalni (Škarić, 2001) i regionalni i sociološki identitet ljudi. Naglasak stoga nije samo razlikovna fonološka crta koja ima jezičnu vrijednost u sosirovskom smislu, nego je i biljeg, paralingvistički znak, prema kojemu se vrijednosno određujemo - pozitivno ili negativno u različitom stupnju, i to u zavisnosti od vrijednosnoga određenja zajednice koja se služi tim znakom. Zato je teško i zamisliti negativan vrijednosni sud prema svom vlastitom jeziku, jer bi to bio takav sud prema svom identitetu, koji bi izazivao destrukciju jezičnu i društvenu. I obrnuto, pozitivan je sud znak samopoštivanja, a takav u odnosu na jezik učvršćuje i izgrađuje jezik. (Usput, aktualna naklonost prema angloameričkih civilizaciji čini lako usvojivim engleske izraze i jezik u cjelini.)

Otkako se Jugoslavija razdvojila na više zasebnih država, dominantni u njoj službeni hrvatskosrpski jezik razdružio se u četiri posebna službena nacionalna jezika - u crnogorski, bošnjački, hrvatski i srpski. Pri tome su se i njihove baze promijenile, pa se i pojam "naš" i "naški" izmijenio i semantički i vrijednosno. Prostor kojim se prostirao opći hrvatskosrpski zasigurno je najvećim dijelom sadržavao novoštokavska područja. Međutim, prostor koji prekriva razdruženi hrvatski nije više takav, jer su prijašnji mali okrajci kajkavskoga i čakavskoga postali u malom hrvatskome prostoru razmjerno veliki.

Da bismo stekli uvid u to kako naš jezik nama sada izgleda u svom naglasnom sloju, i to u središnjem i najtvrdem dijelu toga sloja, propustili smo taj naslijeđeni hrvatski naglasni neupitni standard kroz prizmu vrijednosnih sudova njegovih autentičnih i kompetentnih govornika kako bismo ugledali razlučen spektar njegovih sadašnjih sastojaka. Neslikovito rečeno: izabrano je 165 riječi za koje svi rječnici standardnoga hrvatskoga jezika imaju ujednačenu i nedubletnu prozodijsku oznaku, i to po devet do dvadeset najučestalijih riječi predstavnika svojih prozodijskih kategorija (pri čemu smo se poslužili Hrvatskim čestotnim rječnikom Mogušić i sur. (1999)). Tako je postupljeno da bi se dobile riječi koje su ispitanicima u takvom prozodijskom obliku zasigurno dobro poznate. Dvoje vrsnih poznavatelja hrvatske prozodije (dramski prvak Zlatko Crnković i docentica dr. Gordana Varošaneć Škarić) izgovarali su te odabrane riječi standardno i još s preostalima trima "pogrešnima" naglascima ili s onom drukčijom zanaglasnom kvantitetom. (Mjesto naglaska i nenaglašenih dugih slogova nismo u ovom radu ispitivali.) Na taj smo način snimili 600 naglasnih različenica (v. prilog i gdje su masno otisnute riječi sa standardnom prozodijom). Izmiješane ispravno i neispravno izgovorene riječi dane su na prosudbu procjeniteljima bez ikakva upozorenja o tome što bi trebalo biti ispravno, a što ne bi. O tome ih se nije ni pitalo nego o tome koliko im je **blizak i poželjan** takav način naglašavanja u općem i zajedničkome hrvatskome. Svrha je toga ispitivanja utvrđivanje stupnja konzistentnosti vrijednosnih prosudba o prozodiji dobro poznatih i uobičajenih standardnih riječi ne bi li se možda ukazao rascijep između standardne dobre organizacije i vrijednosne parametrijske rasutosti, stanovite kaotičnosti, koja može također više-manje jasno islikavati neki drugi red. Nekoliko latentnih pojedinačnih hipoteza poticali su ovo istraživanje, a te ćemo hipoteze tijekom raščlamba podataka jasnije iskazati.

Procjenitelja ili sudaca je bilo ukupno 158. Bilo je 88 studenata fonetike, 22 studenta kroatistike, 11 studenata kazališne akademije, 32 studenta novinarstva i 5 fonetičara učitelja govora na HTV. Nazivam ih procjeniteljima ili sucima, a ne ispitanicima, jer nisu bili na kušnji oni nego naglasci, nisu bili vrednovani govornici hrvatskoga jezika (kao što se to njima redovito čini), nego hrvatski jezik, što je dakako naravan status nezavisnih i zavisnih varijabla u sociofonetskim i sociolingvističkim postupcima.

Procjenitelji su označavali na skali od 1 do 7 koliko im je blisko i poželjno naglašavanje riječi koju upravo slušaju, i to tako da im 1 označuje potpuno tuđe i nepoželjno, a 7 vrlo blisko i jako poželjno.

Naši su procjenitelji bili **kompetentni, reprezentativni, vjerodostojni i homogeni** za zadatak koji im je postavljen. Kompetentnost im daje to što je svima materinji jezik hrvatski, što su svi živjeli i školovali se u Hrvatskoj, što se svi nalaze na studijima gdje se hrvatski standard njeguje i uči i svi ili jesu ili se pripremaju za zvanja u kojima će svojim govorom u javnosti biti uzori dobra govora (glumci, novinari, nastavnici) ili učitelji dobra govora (profesori hrvatskoga i fonetičari). K tomu, činjenica da su naši procjenitelji mladi ljudi upućuje na to da će njihovo djelovanje biti dugotrajno.

Uzorak je naših procjenitelja, tehnički gledano prigodan, ima mnoge osobine reprezentativnoga, jer je velik i jer ga čine studenti različitih studija. Ipak na reprezentativnosti ponajviše dobiva od toga što dobro predstavlja cijelu Hrvatsku prema porijeklu studenata i njihovih roditelja te i zato što prema samoprocjeni dobro predstavlja dijalektalni supstrat. Naime, svaki je procjenitelj trebao odmjeriti s kojom je količinom u razvoju njegova govora djelovao čakavski, kajkavski i štokavski. Ukupna je procjena ispitnika bila da je na njih djelovao štokavski u prosjeku sa 60%, kajkavski sa 28% i čakavski sa 12%. To što se utjecaj štokavskoga procjenjuje više nego što je zastupljenost izvornih štokavaca u stanovništvu RH, dolazi od toga što je štokavski kroz škole i medije već u nekim naraštajima sveprisutan, pa je zato postao važnim sastojkom i svakoga neštokavskoga organskoga ideolekta.

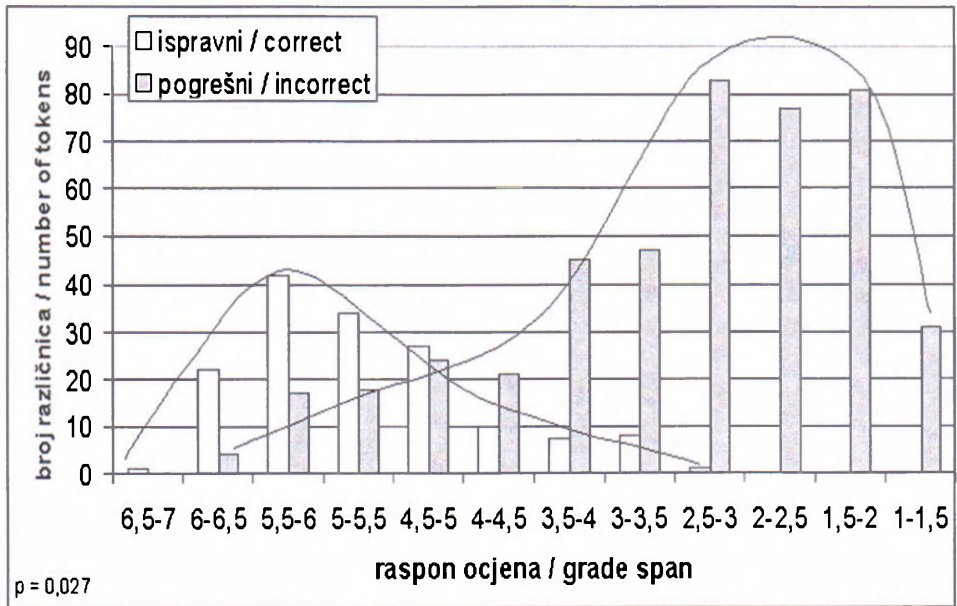
U stavu naših sudaca prema naglascima u općem hrvatskome zasigurno neće djelovati samo to što oni znaju kakav je (štokavski) naš standardni idiom, nego će utjecati i njihov organski neštokavski nesvjesni sastojak jezika.

Procjenitelji su se iskazali i kao vjerodostojni. Na to ukazuju razvučene prosječne ocjene za 600 različenica (v. prilog I), a koje se kreću od najmanje 1,10 (za različnicu *mladić*) do najviše 6,56 (za različnicu *prst*). Standardne devijacije za skupine od 9-20 različenica istog prozodijskoga tipa svaka procijenjena od 158 procjenitelja nisu izvan očekivanja velike, dapače; one se kreću od 1 do 2 jedinice, što za procjene na skali od sedam kategorija nije veliko osipanje podataka. Vjerodostojnost je procjenitelja bila posebno i testirana, i to tako što je u skup različenica ubačeno 30 njih koje su se dvaput ponavljale iste, ali udaljene jedna od druge te inače posve slučajno poredane. One se iste od istih procjenjuju različitim za prosječno 0,3 ocjene (najmanja procijenjena prosječna razlika je 0,03 ocjene, a najveća 1,18 ocjene). Međutim, o vjerodostojnosti ipak u najvećoj mjeri govore u velikoj mjeri očekivani i lako protumačivi opći rezultati ispitivanja. Pouzdanost dobivenih općih odgovora jamči i vrlo velik broj, stotinjak tisuća, prikupljenih prosudba (tj. $640 \times 158 = 101\ 120$).

Procjenitelji su se pokazali podosta homogenima. Različite skupine studenata prosuđivali su vrlo slično (v. prilog II). Zato će ovdje biti moguće operirati bez veće pogreške s prosječnim ocjenama svih procjenitelja.

REZULTATI

1. Prvi i najvažniji rezultat ovoga ispitivanja jest da su propisani naglasci u jezičnoj jezgri, tj. u najučestalijim i najnedvojbenijim standardiziranim naglascima dobro prošli na provjeri. Pregledom rangiranih različenica prema visini ocjena (Prilog I) ispravna prozodija uočljivo je bolje ocjenjivana nego neispravna. Različnice koje su ocjenjene s ocjenom višom od 6 ima ih s ispravnom prozodijom 22, a s neispravnom svega 4. Između ocjene 5,5 i 6 ima s prozodijom u skladu s normom 42 različnice, a s nepravilnom prozodijom mnogo manje - 17. Veću ocjenu od 4, koja se može smatrati još uvijek vrijednosno prihvatljivom, ima 138 prozodijski prema normi ispravnih različenica, a manju ocjenu od 4 dobilo je svega 17 takvih različenica. Nema niti jedne prema standardu naglašene riječi koja je ocjenjena s prosječnom ocjenom manjom od 2,5. Opće brojčane podatke o broju različenica prozodijski ispravnih i pogrešnih prikazuje sl. 1.

Slika 1. Rasprostranjenost prozodijski ispravnih i neispravnih različenica na ljestvici ocjena od 1 do 7.

Figure 1. Distribution of prosodically correct and incorrect tokens on a 1 to 7 scale.

Rasprostranjenost prozodijski ispravnih i neispravnih različenica iscrtavaju uočljivo dva različita skupa, o čemu govori T-test koji iznosi 0,027.

Dobiveni ukupni podaci ovdje izneseni i prikazani nedvojbeno kazuju da je ovaj hrvatski, kojim govorimo i kakav je u svojoj jezgri naglasno propisan, u glavnome prihvatljiv i poželjan našim mladim kompetentnim procjeniteljima, a to znači da će za toliko biti i podržan i očuvan.

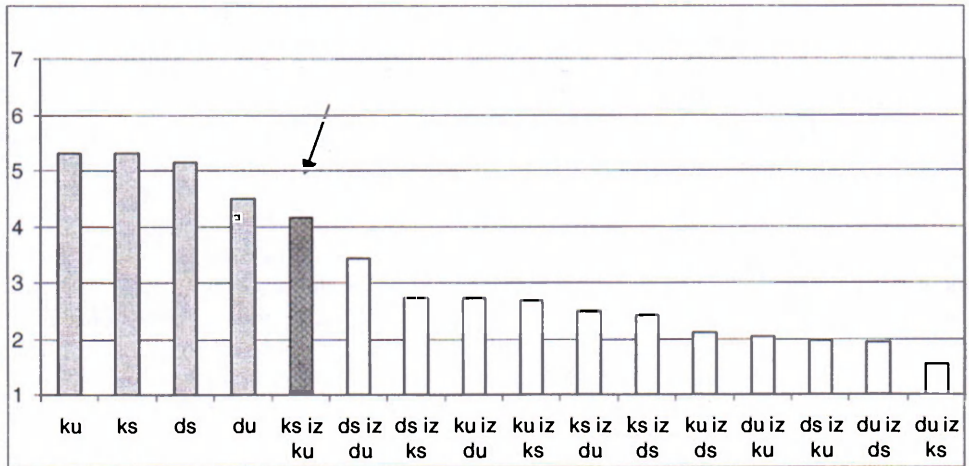
2. Suprotno od onoga što jezični normativci očekuju i zahtijevaju, kompetentni procjenitelji ne vrednuju ispravno i neispravno naglašene riječi u dva jasno razdvojena skupa, u kojima bi sve ispravno naglašene riječi bile izvrsne, a sve neispravne loše, nego se, a što je bila i hipoteza ovoga ispitivanja, i jedne i druge riječi unutar svoga skupa rangiraju te nerijetko neispravna prozodija preskače u rang u onu ispravnu. Raspon prosječnih ocjena koje dobivaju riječi ispravne prozodije kreće se od najviše 6,56 (za *přst*) sve do 2,50 (za *glüpōst*), tj. normativno nesporne prozodije mogu se različito vrednovati za više nego za četiri ocjene od sedam mogućih. Još je i veći raspon neispravnih prozodija, jer među takvima neke dobivaju visoku prosječnu ocjenu poželjnosti 6,37 (*ōblik* umjesto *ōblik*) pa sve do najslabije ocjenjene neispravne prozodije s prosječnom ocjenom procjenitelja 1,10 (*mlādīc* umjesto *mlādīc*). To zalaženje neispravnih prozodija među rangove ispravnih i obrnuto, slabije vrednovanje nekih ispravnih prozodija nego nekih neispravnih (što zorno prikazuje sl. 1) privodi zaključku kako je normirana prozodija samo vjerojatno poželjnija suvremenim mladim kompetentnim govornicima općega hrvatskoga nego što bi bili neki drugačiji prozodijski oblici, ali se to ne može tako kategorički ustvrditi. Dapače, ovo ispitivanje daje pozitivan odgovor na hipotezu da je vrlo vjerojatno da su neki filološki neupitni prozodijski propisi vrijednosno niži nego što bi bili da su u nečemu izmijenjeni. Takva mjesta nesuglasja između norme s jedne strane, te normalnosti i poželjnosti s druge strane, točke su u jeziku koje stvaraju stanovit komunikacijski šum, koji će pritiskati na ta mjesta te će ih spontano s vremenom dovoditi u sklad.

3. Ima razloga da se propita jesu li sva četiri standardna naglasaka jednako poželjna kao takva. Postoje neki dojmovi i prosudbe kako je za hrvatski nešto tipičniji i poželjniji silazni naglasak nego uzlazni, kao npr. u riječima *mēne, mēni, tēbe, tēbi, čōvjek, vōče, řci, nāci* i sl. umjesto *mēne, mēni, tebe, tebi, čōvjek, vōče, řci, nāci* itd. (Vukušić 1984, Kačić 1995, Škarić 2001, Varošanec-Škarić i Škavić 2001). Naše ispitivanje daje za skupine ispravno naglašenih dvosložnih riječi ovakove prosječne ocjene: kratkosilazni naglasak je dobio ukupnu ocjenu 5,31, dugosilazni 5,14, kratkouzlazni 5,31 i dugouzlazni 4,50 (v. tablicu 1). Dakle, tri naglasaka imaju gotovo jednaku ocjenu, a samo dugouzlazni nešto slabiju.

Tablica 1. Skupne prosječne ocjene za naglaske na dvosložnim riječima, tj. na prvome slogu (*1.sl*).

Table 1. Average grades for each group for accents on two-syllable words, i. e. on the first syllable. (*1.sl*).

	x	s.d.
1.sl ds	5,13	1,92
1.sl ds iz du	3,44	2,10
1.sl ds iz ks	2,74	1,98
1.sl ds iz ku	1,96	1,46
1.sl du	4,50	2,12
1.sl du iz ds	1,94	1,46
1.sl du iz ks	1,55	1,11
1.sl du iz ku	2,03	1,54
1.sl ks	5,31	1,84
1.sl ks iz ds	2,41	1,74
1.sl ks iz du	2,50	1,82
1.sl ks iz ku	4,16	2,21
1.sl ku	5,31	1,81
1.sl ku iz ds	2,10	1,55
1.sl ku iz du	2,73	1,83
1.sl ku iz ks	2,68	1,86

Slika 2. Histogramski prikaz naglasnih kategorija, poredanih po veličini ocjene.

Figure 2. Histogram of accentual categories arranged by awarded grades (starting with the highest grade).

Ovdje treba podcrtati da, suprotno pretpostavkama nekih standardologa, *ku* ispravni naglasak nije odbačen niti je u manjoj cijeni nego ispravan *ks*, čak je nešto, vjerojatno neznakovito, i bolje prihvaćen. Međutim, prednost je *ks* kao arhionema za oba kratka očigledna, o čemu će biti riječi poslije, a što su već i drugi zapazili a potvrdila brojna istraživanja (Magner i Matejka 1971, Silić 1997, Lončarić i Vukušić 1998, Škarić 1999a, Škarić 1999b, Škarić 2001, Varošaneć-Škarić i Škavić 2001, Varošaneć-Škarić 2001). Dugouzlazni pak naglasak nešto je izrazitije lošije ocijenjen nego drugi naglasci, ali se samo iz toga ne bi olako trebalo zaključiti kako je on u hrvatskome negativno markiran. Naime, moglo se dogoditi da je na sniženje njegove ocjene djelovala zanaglasna duljina u polovice riječi s tim naglaskom, jer se pokazalo da *du* naglasak slabije nego *ds* podnosi zanaglasnu duljinu; ispravne riječi s *ds* praćene zanaglasnim dugim slogom, vidjet ćemo poslije, imaju ocjenu 4,84, a takve riječi s *du* imaju znatno nižu ukupnu ocjenu - 3,32. Ako još jednom bacimo pogled na prilog I, vidjet ćemo da su lošije ocijenjene upravo one ispravne riječi koje imaju zanaglasnu duljinu nakon *du* (redom od slabijih to su: *glúpōst* - 2,50, *rāzbōj* - 3,05, *stalnōst* - 3,27, *dodušē* - 3,35, *sigūrnōst* - 3,44 itd.).

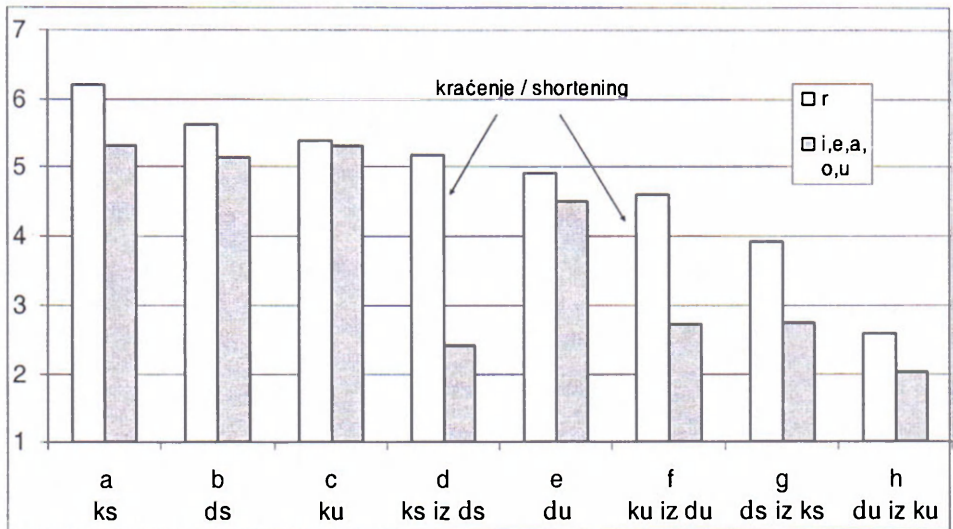
4. Zanimljivija se hijerarhija među naglascima ugleda kad se osmotre njihove latentne vrijednosti. Pod tim se misli njihov stupanj zamjenjivosti i tolerancije kad stoje umjesto druge i koje druge prozodijske crte. Na slici 2, a prema tablici 1, veće ocjene iskazuju veći stupanj tolerancije ako je nekim neispravnim zamijenjen koji ispravni lik.

Stupnjevi tolerancije/netolerancije neispravne prozodije riječi ili zamjenjivosti/nezamjenjivosti ispravne prozodije neispravnom, a koje iskazuju sudovi naših kompetentnih procjenitelja, idu od prosječne ocjene 4,16 kad se kratkouzlazni naglasak zamjenjuje kratkosilaznim do najmanje ocjene 1,55 kojom se prosječnom ocjenom ocjenjuju prozodijski likovi riječi s dugouzlaznim naglaskom umjesto ispravnoga kratkosilaznoga. Općenito stoji da kompetentni hrvatski procjenitelji podržavaju normiranu hrvatsku prozodijsku jezgru jer se sve prozodijske zamjene, osim *ku* sa *ks*, ocjenjuju slabo - s ocjenom nižom od 3,5. To što naši suci ocjenjuju s visokom ocjenom *ks* umjesto *ku*, govori o tome da je njima u velikoj mjeri prihvatljiv i takav način naglašavanja, pa i tih najpoznatijih i naglasno nespornih riječi, ali iz podataka se vidi da procjenitelji itekako dobro čuju razliku i da znaju kakav je u kojim riječima ispravan naglasak. To proizlazi iz podataka što bolje ocjenjuju ispravan *ks* i *ku* nego *ks* umjesto *ku*, a još više to razlikovanje iskazuje niska ocjena (2,68) obrata, tj. kad su riječi s pravilnim *ks* izgovorene sa *ku*. Iz toga se može zaključiti da prihvatljiva neutralizacija tonskih kratkih naglasaka kreće tako da za arhionem uzima *ks*, a ne *ku*. Da je silazni naglasak neutralan, a uzlazni odmaknut pokazuju i zamjene dugih naglasaka. *Du* se zamijenjen sa *ds* prolazi bolje (3,44) nego *ds* zamjenjen sa *du* (1,94).

Tablica 2. Prosječne ocjene ispravnih i neispravnih naglasnih duljina na slogovnome *r*.

Table 2. Average grades of correct and incorrect post-accentual lengths on a syllabic *r*.

	$\bar{x}$	s.d.
rds	5,619	1,688
rds iz ks	3,921	2,185
rdu	4,903	1,942
rdu iz ku	2,598	1,784
rks	6,200	1,213
rks iz ds	5,178	1,938
rku	5,384	1,757
rku iz du	4,596	1,967

Slika 3. Usporedba naglašanih kvantiteta na slogovnome *r* i na vokalima *i, e, a, o, u*.

Figure 3. A comparison between accented lengths on the syllabic *r* and on vowels *i, e, a, o, u*.

Iz ovoga ispitivanja doznajemo da ni kraćenja ni duženja naglašanih slogova nemaju znatnijega potencijalnoga djelovanja, unatoč činjenici da ima hrvatskih dijalekata u kojima postoji duljenje, osobito *ku*, a i onih koji krata duge naglaske. Kategorije naglašanih kvantiteta u prozodijskoj jezgri općega hrvatskoga iskazuju postojanu čvrstoću, koja je ukupno uzevši čvršća nego čvrstoća tonskih kategorija.

5. Podaci i zaključci iz prethodne točke 4 dobiveni su na skupu riječi u kojima su naglašeni samoglasnici bili *i*, *e*, *a*, *o*, *u*, ali bez samoglasničkoga *r*. S tim samoglasnikom je bio izabran zaseban uzorak riječi. Prosječne ocjene svih ocjenjivača s naglašenim samoglasnikom *r* nalaze se na tablici 2, iz kojih je vidljivo da se bolje prihvaćaju ispravni dugi naglasci na samoglasniku *r* (*ds* - 5,62, *du* - 4,90) i isto tako ispravni kratki (*ks* - 6,20, *ku* - 5,38) nego kratki od ispravnih dugih (*ks* od *ds* - 5,18, *ku* od *du* - 4,60), što sve ukazuje da su naši procjenitelji upućeni u to kakva je pravilna kvantiteta. Međutim, ti isti procjenitelji znatno bolje procjenjuju ispravno kratke, tj. s prosječnom ocjenom 5,79, nego ispravno duge, kojima daju prosječnu ocjenu 5,26. Prednost se kratkih još izrazitije iskazuje u stupnju tolerancije/netolerancije na neispravno kraćenje i duljenje. Neispravno kratki umjesto ispravnih dugih dobivaju prosječnu ocjenu čak 4,89, a neispravno dugi umjesto ispravnih kratkih nižu - 3,26. Upadljiv je podatak da je neispravni *ks* od ispravnoga *ds* s ocjenom 5,18 čak prihvatljiviji nego ispravni *du* koji ima ocjenu 4,90.

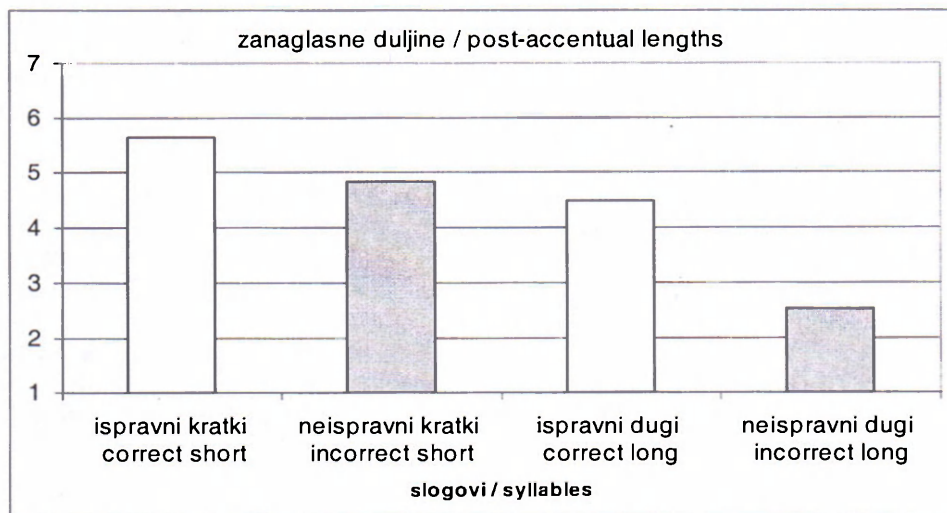
Dakle, nasuprot onomu što je za naglašenu duljinu iskazano za vokale, za samoglasnik *r* stoji da kompetentni procjenitelji, poznavajući propisanu kvantitetu naglašenoga *r* u jezičnoj jezgri, vrijednosnu prednost daju ipak kratkomu naglasku, iskazujući pritom vrlo visoki stupanj tolerancije prema skraćivanju samoglasnika *r*. Ta tendencija prema skraćivanju samoglasnika *r* već je i prije uočavana (Škarić 1999a, Škarić 2001).

6. Izdvojen je zaseban prozodijski problem zanaglasnih dugih slogova, za koje je već više puta ustvrđeno da se u suvremenome općeprihvaćenome hrvatskome krata (Magner i Matejka 1971, Škarić i sur. 1999a, Škarić 1999b). Na tablici 3 nalaze se prosječne ocjene za dvosložne riječi s dugim i usporedno kratkim drugim slogom u povezanost sa sva četiri naglasaka na prvome slogu, te sve to još i sa neispravno kratkim i dugim zanaglasnim slogom. Veličine prihvatljivosti i tolerancije tih prozodijskih osobina još izrazitije se uočavaju u prikazu na slici 4, gdje su skupne ocjene poredane od većih prema manjima.

Tablica 3. Ukupne prosječne ocjene riječi s dugim i kratkim zanaglasnim duljinama.

Table 3. Average grades of words with long and short post-accentual lengths.

	$\bar{x}$	s.d.
dsd	4,84	2,01
dud	3,52	2,07
ksd	4,56	1,95
kud	5,02	1,91
ds kr	5,43	1,78
du kr	5,48	1,67
ks kr	6,06	1,37
ku kr	5,61	1,66
dsd iz kr	3,32	2,05
dud iz kr	2,29	1,61
ksd iz kr	2,61	1,80
kud iz kr	1,93	1,42
dskr iz d	5,04	1,76
dukr iz d	4,84	1,93
kskr iz d	5,79	1,52
kukr iz d	3,64	2,07

Slika 4. Ukupne ocjene ispravnih i neispravnih zanaglasnih kvantiteta.

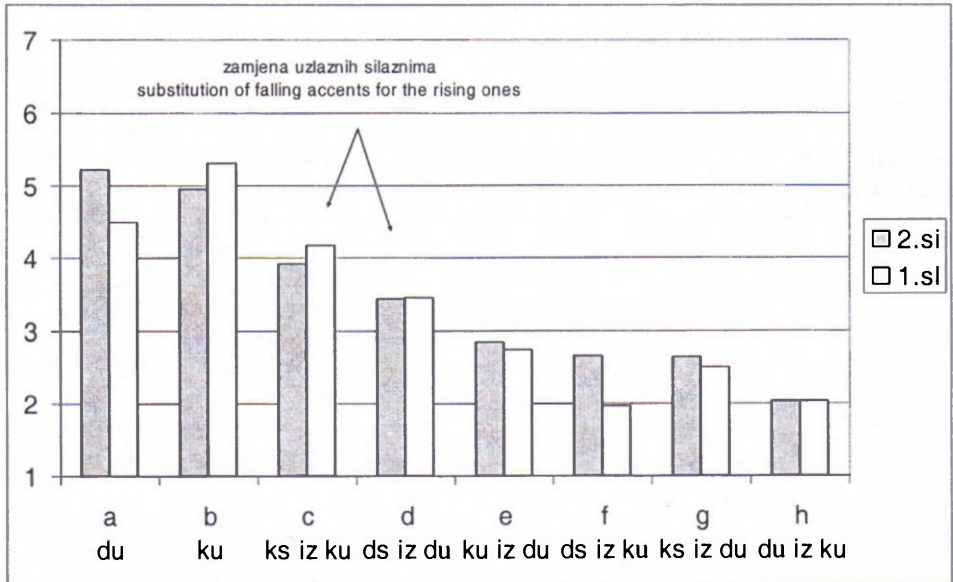
Figure 4. Grades of correct and incorrect post-accentual lengths.

Ocjene naših kompetentnih procjenitelja o poželjnosti ili nepoželjnosti jasno iskazuju negativan odnos prema zanaglasnim duljinama. Riječi sa sva četiri naglasaka na prvome slogu a s pravilnim zanaglasnim dugim slogom dobivaju znatno slabiju ocjenu nego iste takve riječi ali s pravilnim kratkim zanaglasnim slogom (4,48 ~ 5,64). Još je i veća razlika u stupnju tolerancije/netolerancije prema nepravilnom duljenju ili nepravilnom kraćenju zanaglasnih slogova. Ako se pravilno kratki zanaglasni slog izgovori kao dugi, dobiva vrlo nisku ocjenu 2,54, dok pravilni dugi zanaglasni slog izgovori li se kao kratki, dobiva podosta visoku ocjenu 4,83 što je čak nešto više nego je ocjena za riječi s ispravnom zanaglasnom duljinom (4,48). Jasno je da ovakav vrijednosni odnos prema zanaglasnim duljinama proizlazi iz kraćenja tih slogova koje je već uzelo maha u općem hrvatskome, a što je već i prije uočeno, ali je i za pretpostaviti da će takav vrijednosni odnos i sam sudjelovati u dovršenju toga procesa. I sada, kao što smo i naprijed navodili, treba istaknuti da naši kompetentni procjenitelji čuju razliku kvantitete i da znaju kakva je u ponuđenim rječima duljina pravilna. To istaknuto pokazuju velike razlike između ocjena za riječi s pravilnim zanaglasnim duljinama (4,48) i s nepravilnim (2,54) te s pravilnim kratkima (5,64) i s takvim nepravilnima (4,83). Dakle, naši procjenitelji ne iskazuju nezamjećivanje zanaglasnih duljina niti neznanje o pravilnosti raspoređivanja zanaglasnih dugih slogova u rječima. Dapače, oni u tome znaju prozodijski hrvatski standard, ali se vrijednosno negativno odnose prema toj njegovoj crti.

7. Posebno se još ovdje željelo ispitati problem ograničenja distribucije silaznih naglasaka, koji se prema čvrstom pravilu suvremenog standarda ne mogu nalaziti na nepočetnim slogovima u rječima. Postavljena je slijedom tog pravila hipoteza da se silazni naglasci na nepočetnim slogovima slabije toleriraju, tj. da se vrijednosno niže ocjenjuju nego na prvome slogu. U tu je svrhu u ispitivani uzorak stavljeno 40 trosložnih riječi - 20 riječi sa *ku* naglaskom na središnjem slogu i 20 riječi sa *du* naglaskom na središnjem slogu. Potom su te riječi izgovorene na četiri načina - ispravno i još s trima preostalim naglascima. Pretpostavka je bila da će neispravni silazni naglasci na tim rječima biti slabije ocijenjeni, tj. slabije tolerirani nego nepravilni silazni naglasci na početnim slogovima, gdje su inače distribucijski dopušteni. K tome, pretpostavilo se da će neispravni uzlazni naglasci, budući dopušteni u tome položaju, biti ocijenjeni kao i neispravno supstituiranje na početnom slogu u dvosložnim rječima. Ne bude li tako nego podjednako kao u dvosložnim rječima, tada će biti očito da nema pritiska pravila o neprihvatljivosti silaznoga naglasaka na središnjem slogu, nego samo ocjene o nepravilnosti izgovora te riječi za koju procjenitelji znaju kako se pravilno izgovara, kao što znaju i za sve druge iz ove prozodijske rječničke jezične jezgre. Na tablici se 4 nalaze ocjene za trosložne riječi, ispravno i neispravno naglašene na drugome slogu (*2.sl*), a na slici 5 usporedni grafički prikaz ocjena za naglaske na prvome slogu u dvosložnim rječima i na središnjem slogu u trosložnim rječima.

Tablica 4. Trosložne riječi s naglaskom na središnjem slogu.
Table 4. Three-syllable words with an accent on the second syllable.

	x	s.d.
2.sl du	5,225	1,874
2.sl ds iz du	3,433	2,146
2.sl ks iz du	2,625	1,982
2.sl ku iz du	2,836	1,847
2.sl ku	4,953	1,943
2.sl ds iz ku	2,653	1,847
2.sl ks iz ku	3,908	2,110
2.sl du iz ku	2,038	1,518

Slika 5. Usporedne ocjene naglasaka na početnome (*1.sl*) i na središnjem slogu (*2.sl*).

Figure 5. A comparison of grades on the initial syllable (*1.sl*) and on the second syllable (*2.sl*)

Prvo se možda vidi nešto što je za ovu temu nevažno, a to je da se *du* u trosložnima bolje ocjenjuje nego u dvosložnima. To je vjerojatno tako jer se u poduzorku trosložnih sa *du* našlo samo šest od dvadeset riječi sa zanaglasnom

duljinom, koja inače snizuje opću ocjenu, i to najviše baš uz *du* prethodni naglasak. (U poduzorcima trosložnih riječi nije izjednačavan broj riječi s dugim i kratkim zanaglasnim slogovima jer se u njima ta osobina nije ispitivala.) Ostali podaci kazuju o gotovo potpunoj izjednačenosti ocjena u dvosložnim i

u trosložnim riječima (vidi sl. 5). Zamjene *ku* sa *du* i *du* sa *ku* u dvosložnim i u trosložnim riječima, gdje su u ritmičkom, sintagmatskom smislu podjednako dopustive, gotovo su čudesno izjednačene (2,04 ~ 2,03 i 2,84 ~ 2,73), što još jednom potvrđuje vjerodostojnost procjenitelja.

Izgovaranje *ds* naglasaka umjesto ispravnoga *du* na središnjem slogu u trosložnim riječima podjednako je neprihvatljivo kao što je takva zamjena neprihvatljiva na prvom slogu u dvosložnim riječima, što znači da se nije izrazila nikakva pojačana netolerancija zbog neprihvatljivog položaja, nego samo ona od nepravilnoga naglasaka na tim riječima. Neka se omanja razlika iskazuje zamjenom *ku* sa *ks*, koja je u dvosložnim ocjenjena sa 4,16, a u trosložnim sa 3,91. Međutim, ako se uzmu sve ocjene zamjenjenih uzlaznih sa silaznima u dvosložnim riječima, njihova je prosječna ocjena 3,01, a u trosložnim gotovo jednako 3,16, što je u statističkom smislu zanemarivo ili bi čak paradoksalno iskazivalo lakšu zamjenjivost uzlaznih silaznima u središnjem "nedopuštenom" položaju nego na dopuštenome početnome. Ovo, dakle, ispitivanje samo potvrđuje neka već prijašnja (Anić 1969, Magner i Matejka 1971, Vukušić 1984, Škarić i sur. 1987, Škarić i sur. 1996a, Škarić 1999a, Škarić 2002). Potvrđuje pretpostavku kako pravilo o ograničenju distribucije silaznih naglasaka pripada dijakroniji ili dijalektologiji i nije živo u sinkroniji suvremenoga općega hrvatskoga jezika (Škarić i sur. 1987, Škarić i sur. 1996a, Škarić i sur. 1996b, Škarić i sur. 1998, Škarić 2001, Škarić 2002) te dakako demantira sve koji kabinetski inzistiraju na kategoričnosti toga pravila (Klaić 1962, Anić 1969, Vukušić 1984, Vukušić 2000).

ZAKLJUČAK

Kad se hrvatska normirana prozodijska jezgra, određena kao skup najučestalijih i prozodijski nespornih riječi (njih 165), izloži vrednovanju od kompetentnih, obrazovanih, mladih i brojnih procjenitelja (158) iz cijele Hrvatske, dobiva se nekoliko važnih odgovora na latentne hipoteze i potvrda opravdanosti nekih već i prije izraženih sumnja glede hrvatske prozodijske norme u pojedinostima i u cjelosti.

a) Takvo ispitivanje potvrđuje da kompetentni govornici hrvatskoga standarda imaju izdiferenciran odnos prema svakoj prozodijskoj crti hrvatske standardne prozodije, što znači da uvijek percipiraju i svojim vrijednosnim sudom reagiraju na svaku zamjenu kategorije tona i kvantitete u naglašenoj i u nenaglašenoj slogu. Dakle, u globalu, nije ustanovljen niti jedan poništen prozodijski entitet u jezičnome pamćenju naših procjenitelja.

b) Pretpostavka koja bi se načelno mogla postaviti kako je postojeća hrvatska prozodijska norma tuda i nepoželjna našim mladim obrazovnim

suvremenici zbog toga što bi njihova implicitna norma mogla biti posve drukčija ili je u skupnosti kaotična, ovim je ispitivanjem u globalu odbačena. Dapače, ovo ispitivanje potvrđuje da je norma u jezičnoj prozodijskoj jezgri, filološki dobro motivirana, i sociolingvistički prihvatljiva. Naime, procjenitelji su, slušajući riječi s ispravnim i s neispravnim naglašavanjem u slučajnom redosljedu i bez ikakva upozorenja o kakvom se prozodijskom liku radi, prosuđivali da su im prozodijski ispravne riječi u glavnome poželjnije i bliže, tj. vrijednosno pozitivnije.

c) Nije ni približno točno, a kako bi neki normativci htjeli da je, da su sve ispravne prozodije vrijednosno posve pozitivne, a sve neispravne krajnje negativne. Dapače, i pravilno naglašene riječi su razvučene kroz duži kontinuum vrijednosnih sudova - na ljestvici od sedam ocjena od najpovoljnije ocjene 6,56 (za riječ *pršt*) do najslabije ocjene 2,50 (za ispravno izgovorenu riječ *öblik*). Visoke su ocjene za neispravno izgovorene riječi, istina, rijetke, ali ih ima i započinju s ocjenom 6,37 (*öblik*) umjesto *öblik*), da bi većina neispravnih različenica dobivalo ocjene manje od 4,00; najslabija ukupna ocjena je 1,10 (za *mlädíc* umjesto *mlädíc*). Dakle, ni u prozodijskoj jezičnoj jezgri nema u sprezi s kompetentnim mladim govornicima odsječene polarizacije na ispravne pozitivne i neispravne negativne prozodijske likove.

d) Zanaglasne duljine procjenitelji prepoznaju i znaju u kojoj je riječi kakva prema normi. Međutim, zanaglasne duge slogove procjenjuju toliko manje poželjnima nego zanaglasno kratke da im je čak prihvatljiviji lik sa skraćenim dugim zanaglasnim slogom nego s pravilno dugim.

e) Što se tiče četiriju standardnih naglasaka, ona se sva četiri podjednako pozitivno vrednuju kad su u riječi kojoj je takav naglasak inherentan. Međutim, njihova latentna vrijednost nije podjednaka, što se iskazuje u mnogo većem stupnju tolerancije na neispravni *ds* umjesto *du* (3,44) nego što je *du* umjesto *ds* (1,96), a još i s većom razlikom između neispravnoga *ks* umjesto *ku* (4,16) nego što je *ku* umjesto *ks* (2,68). Silazni se naglasci zbog toga mogu smatrati normalnima, a uzlazni odmaknutima naglascima te u slučaju neutralizacije silazni bi preuzeli ulogu arhitonema, pogotovu kratkosilazni koji to već uvelike i jest.

f) Kad se pravilni uzlazni naglasci na središnjem slogu trosložnih riječi zamijene silaznima, ti se silazni naglasci ocjenjuju neprihvatljivima točno onoliko koliko se tako zamijenjeni ocjenjuju na prvome slogu u dvosložnim riječima. Nikakva dodatna odbojnost nije izražena zbog nedopustivosti silaznih naglasaka na nepočnim slogovima osim one koja dolazi od pogrešnih naglasaka na tim riječima. To vodi k zaključku da ne postoji u svijesti mladih kompetentnih govornika nalog koji zabranjuje silazne naglaske na nepočnim slogovima, nego samo nalog da treba govoriti prozodiju kakva je za koju riječ uobičajena.

g) Samoglasnik *r* nema u svijesti naših kompetentnih mladih procjenitelja jednaku prozodijsku potenciju kao ostalih pet samoglasnika. Pravilni su dugi slogovi sa samoglasnikom *r* slabije vrednovani nego kratki.

Latentna se težnja prema kratkoći izražava još i više kad se kratki umjetno produžuju (3,26), a dugi krata (4,89). Neispravno se kratki ocjenjuju čak bolje nego ispravni dugi. Dakle, neutralizacija kvantitete samoglasničkoga *r* s kratkim arhitonemom već je postalo prihvatljivo i poželjno zbivanje.

Zaključno se može reći da je vrijednosni opis posve drukčiji od supstancijalnoga i da je on važan budući da se u njemu nalaze skriveni motivacijski naboji koji uvelike osiguravaju održavanje jezika i upravljaju njegovim razvojem. Jer, jezik upravo onakav kakav jest plod je ne samo potrebe nego i želje za njim takvim. Bilo kakav drukčiji podjednako zadan, razveden i podjednako usustavljen mogao bi obavljati komunikacijsku ulogu kao i ovaj, ali takav drukčiji ne bi bio naš, pa stoga ne bi mogao obavljati identifikacijsku ulogu mojstva. Standardna prozodijska jezgra projicirana na vrijednosni ekran oslikava nešto malo drukčiji od onoga normiranoga idioma naš latentni zajednički prozodijski idiom, što onda nagovješta potrebu i njegove objave.

ZAHVALA

Na ovom su projektu s velikim žarom i marom radili Elenmari Pletikos, znanstvena novakinja te studentice Gabrijela Bolfek, Matea Hotujac i Martina Kovačević na čemu im se autori srdačno zahvaljuju.

REFERENCIJE

- Anić, V. (1969). O jednom akcenatskom procesu u različitim službama književnog jezika. *Jezik* 16, 84-89.
- Kačić, M. (1995). *Hrvatski i srpski*. Zagreb: Zavod za lingvistiku, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Klaić, B. (1962). *Rječnik stranih riječi : izraza i kratica*. Zagreb: Zora.
- Lončarić, M., Vukušić, S. (1998). Fonologija. U M. Lončarić (ur.), *Hrvatski jezik*, 75-90. Opole: Uniwersytet Opolski - Instytut Filologii Polskiej.
- Magner, T. F., Matejka, L. (1971). *Word accent in modern Serbo-Croatian*. The Pennsylvania State University - University Park and London: The Pennsylvania State Univ. Press.
- Moguš, M., Bratanić, M., Tadić, M. (1999). *Hrvatski čestotni rječnik*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta, Školska knjiga.
- Silić, J. (1997). Razgovorni stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* VI, 4, 483-495.
- Škarić, I. (1999a). Sociofonetski pristup standardnom naglašavanju. *Govor* XVI, 2, 117-137.
- Škarić, I. (1999b). Suvremeni svehrvatski implicitni govorni standard. Knjiga sažetaka, *Drugi hrvatski slavistički kongres*, Osijek, Zagreb - Osijek, 150-151.
- Škarić, I. (2001). Razlikovna prozodija. *Jezik* 48, 1, 11-19.

- Škarić, I. (2002). Naglasci iz sukobljenih pravila (sociofonetsko ispitivanje prozodije javnoga svehrvatskoga govora. *Treći hrvatski slavistički kongres*, Knjiga sažetaka, Zadar, 15.-19. listopada 2002, Zagreb - Zadar, Slavistički komitet filološkog društva, 63-65.
- Škarić, I., Babić, Z., Škavić, Đ., Varošaneć, G. (1987). Silazni naglasci na nepočetnim slogovima riječi. *Govor IV*, 2, 139-151.
- Škarić, I., Škavić, Đ., Varošaneć-Škarić, G. (1996a). Kako se naglašavaju posuđenice. *Jezik* 43, 4, 129-138.
- Škarić, I., Škavić, Đ., Varošaneć-Škarić, G. (1996b). O naglašavanju posuđenica - još jednom, nakon Vukušića. *Jezik* 44, 2, 66-73.
- Škarić, I., Škavić, Đ., Varošaneć-Škarić, G. (1998a). Sociofonetski pristup u standardizaciji hrvatskih naglasaka. *Sažeci - 3. znanstveni skup Istraživanja govora*, Zagreb, od 10. do 12. prosinca 1998., 44.
- Škarić, I., Škavić, Đ., Varošaneć-Škarić, G. (1998b). Suvremeni svehrvatski implicitni govorni standard. *Sažeci - 3. znanstveni skup Istraživanja govora*, Zagreb, od 10. do 12. prosinca 1998, Hrvatsko filološko društvo, 45-47.
- Varošaneć-Škarić, G. (2001). Poželjnost nekih kategorija izografnih naglasnih heterofona. *Govor XVIII*, 1, 33-44.
- Varošaneć-Škarić, G., Škavić, Đ. (2001). Neutralizacija kratkouzlaznoga i kratkosilaznoga naglasaka u suvremenom hrvatskom prihvaćenom izgovoru. *Govor XVIII*, 2, 87-104.
- Vukušić, S. (1984). *Nacrt hrvatske naglasne norme na osnovi zapadnog dijalekta*. Pula: Istarska naklada.
- Vukušić, S. (2000). Kada prenošenje, a kad prilagodba naglasaka? *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 26, 389-393.
-

PRILOG I

Šesto ispitivanih različnica

(Ispred ispravnih, masno otisnutih, riječi stoji kratica njihovih naglasaka, a ispred neispravnih oznake hotimične prozodijske deformacije; *r* na početku označava naglasak na slogovnome *r*. Kratice znače: *ds* - dugosilazni naglasak, *ks* - kratkosilazni, *du* - dugoizlazni, *ku* - kratkouzlazni, *kr* - kratki zanaglasni slog, *d* - dugi zanaglasni slog.)

	riječ / word	$\bar{x}$
rks	přst	6,56
ks	dobar	6,48
rks	grlo	6,42
rks	střm	6,42
rks	mřlja	6,38
kr iz d	obřik	6,37
rks	trka	6,37
rds	tvřd	6,36
rks	řkrřga	6,35
ks	viře	6,28
rks	svřha	6,28
rku	trbuh	6,28
ks	mřlo	6,21
rku	prkos	6,21
rds	trnje	6,20
ks	niřta	6,20
ks	dřti	6,18
ks	mnřgo	6,11
rks	smřtan	6,10
ds	lřda	6,09
kr iz d	rřdnřk	6,05
ku	mřlřdić	6,03
kr iz d	řpak	6,03
kr iz d	rřdřst	6,03
du	legřra	6,01
du	jedřnstvo	6,01
ku	řřna	6,00
rds	sřpanj	5,99
rks iz ds	zřnje	5,97
rds	zřnje	5,96
ks iz ku	dřnas	5,96

	riječ / word	$\bar{x}$
ku	veřeras	5,96
du	dodřtak	5,94
du	muřkřrac	5,94
kr iz d	svřki	5,94
rks	prřjav	5,94
ks	mřjesto	5,92
rks	vřlo	5,92
ku	visok	5,91
ku	řivot	5,91
ds	sřnce	5,90
ku	voda	5,88
ku	dřnas	5,85
ku	otac	5,85
ds	třjna	5,84
ku	teřkřća	5,84
du	mřnřta	5,82
kr iz d	odmřh	5,82
ds	krřžni	5,81
kr iz d	obzřř	5,80
rds	dřvlje	5,79
ks iz ku	řřna	5,78
ds	střpanj	5,77
du	metřda	5,77
rds	řřvanj	5,76
du	sřvez	5,75
rds	gřřdno	5,75
rdu	tvřdnja	5,75
ku	gospřdin	5,73
rku	smřřljiv	5,73
ds	střnka	5,71
du	zřkon	5,70

	riječ / word	$\bar{x}$
rds iz ks	strm	5,70
du	rješenje	5,70
du	početak	5,68
rks iz ds	trnje	5,68
kr iz d	stvarnost	5,67
ks iz ku	visok	5,67
rks iz ds	tvrd	5,67
ks iz ku	turizam	5,66
ku	daljina	5,66
rku	vrtnog	5,65
du	lice	5,64
ks	oči	5,64
rds	tršje	5,64
rdu	vršak	5,62
ks iz ku	život	5,61
du	razvitak	5,60
kr iz d	radnik	5,59
du	kolica	5,59
du	vino	5,58
rds	křv	5,56
kr iz d	govor	5,55
kr iz d	kružni	5,54
du	desetak	5,52
kr iz d	slučaj	5,50
d iz kr	lišće	5,49
ks	kuća	5,48
du	podatak	5,47
rks	prsi	5,47
du	glava	5,47
kr iz d	zimski	5,44
ku	zanim	5,44
kr iz d	budnost	5,42
du	obitelj	5,41
rks iz ds	tršje	5,40
du	gubitak	5,39
ku	seljak	5,39
ku	vojnici	5,39
rku iz du	vršak	5,37
ds	pučki	5,37
du	ovdje	5,37

	riječ / word	x
du	stanje	5,35
rku	strpljiv	5,35
ku	razvijen	5,34
ku	kapetan	5,34
ku	svejedno	5,32
du	narod	5,30
ks iz ku	voda	5,28
ks iz ku	razvijen	5,27
ks iz ku	gospodin	5,25
ku	njegov	5,25
ds	dněvni	5,23
kr iz d	važnost	5,23
ks iz ku	teškoća	5,22
rks iz ds	grmlje	5,20
rku	Hrvat	5,20
du	oluja	5,18
rdu	spřdnja	5,17
rdu	mržnja	5,16
du	duša	5,15
ds	stvarno	5,14
kr iz d	slanost	5,13
ds	zimski	5,13
rks iz ds	křv	5,12
rku iz du	vrsta	5,12
rku	mrtav	5,11
ds	radnik	5,09
rks iz ds	grđno	5,09
ku	međutim	5,08
ks iz ku	otac	5,07
ku	turizam	5,07
ks	radost	5,06
kr iz d	dječji	5,06
ku	papir	5,05
rks iz ds	žrvanj	5,02
ku	noga	5,02
rku	grkljan	5,02
rds iz ks	smrtan	4,98
rks iz ds	srpanj	4,98
kr iz d	dužnost	4,97
ku	dječak	4,97

	riječ / word	$\bar{x}$
rku iz du	mržnja	4,96
rdu	brvno	4,96
ks iz ku	daljina	4,95
ku	general	4,95
ds iz du	sigurnost	4,94
ds	jako	4,93
ks iz ku	večeras	4,91
kr iz d	stalnost	4,90
ku	fakultet	4,90
kr iz d	putnik	4,89
ds iz ks	mjesto	4,88
rdu	vrsta	4,88
ds iz du	opasnost	4,87
ku	daleko	4,87
ku	gospodar	4,86
ds	zlato	4,85
kr iz d	glupost	4,84
ks	odmah	4,83
ks	slučaj	4,83
kr iz d	dnevni	4,80
ku	zemlja	4,79
ks	oblik	4,78
rdu	brko	4,78
kr iz d	pučki	4,77
ks iz ku	zemlja	4,77
rds iz ks	grlo	4,77
ds	razni	4,73
rdu	vrba	4,73
ku	oficir	4,71
kr iz d	praznik	4,68
ks	govor	4,66
ds	lišće	4,65
ds iz ks	mnogo	4,63
du	opasnost	4,63
ku	elektron	4,63
ds	putnik	4,61
rku iz du	sprdnja	4,61
ds iz du	gordost	4,60
ks iz ku	noća	4,59
ku	sekretar	4,58

	riječ / word	$\bar{x}$
rks iz ds	divni	4,57
ku	okvir	4,56
rds	divni	4,55
ds iz ku	večeras	4,53
ds iz ks	dječji	4,51
du	stvarnost	4,51
ks	dječji	4,50
rds iz ks	prst	4,47
rku iz du	krvca	4,46
ds iz du	stanje	4,45
ks	obzir	4,41
rku iz du	tvrdnja	4,34
ks iz ku	svejedno	4,33
ku	ovaj	4,32
rku iz du	brvno	4,32
rku iz du	vrba	4,29
ku iz ks	dječji	4,28
ku	komitet	4,27
ks iz ku	koji	4,26
rks iz ds	divlje	4,26
rds	grmlje	4,24
ds iz du	zakon	4,22
ks iz ku	okvir	4,22
ks	ipak	4,20
ku	rezultat	4,16
d iz kr	malo	4,13
ds iz du	mogućnost	4,12
kr iz d	razboj	4,11
ks iz ku	njegov	4,11
d iz kr	sunce	4,08
du	budućnost	4,07
ku	koji	4,06
ds iz du	savez	4,06
ds iz ks	malo	4,06
kr iz d	mladić	4,04
du	važnost	4,03
ks iz ds	stupanj	4,01
ku	dokument	4,01
ds iz du	podatak	3,99
du	mogućnost	3,99

	riječ / word	$\bar{x}$
ks iz ku	daleko	3,97
ks iz ku	oficir	3,97
du	dužnost	3,96
ks iz du	rješenje	3,95
rds iz ks	vrló	3,94
ku iz du	muškarac	3,93
rku	prvak	3,92
ds	rudinik	3,91
ds iz du	slanost	3,89
ku iz du	savez	3,89
rku iz du	břko	3,89
ds iz du	obitelj	3,85
ku iz du	jedinstvo	3,83
d iz kr	oči	3,80
ku	odjednóm	3,80
ds iz du	razvitak	3,78
kr iz d	okvir	3,78
ds iz du	metoda	3,78
ku iz du	desetak	3,77
kr iz d	koji	3,77
ds iz du	rješenje	3,77
ks	svaki	3,73
ku iz du	zakon	3,70
ds iz du	ovdje	3,69
ks iz ku	komitet	3,69
kr iz d	dječak	3,67
ds iz du	doduše	3,66
rds iz ks	svrha	3,66
kr iz d	ovaj	3,65
ds	praznik	3,65
rds iz ks	škrga	3,65
ku iz ks	oči	3,65
ds iz du	oluja	3,63
ds iz ks	obzir	3,63
ks iz ku	kapetan	3,62
rds iz ks	přljav	3,61
ku iz ds	stvarno	3,61
kr iz d	vojnik	3,61
ds iz du	budnost	3,61
ks iz ku	dokument	3,59

	riječ / word	$\bar{x}$
ds iz du	narod	3,58
kr iz d	razni	3,58
ku iz du	rješenje	3,58
ds iz du	budućnost	3,56
rdu iz ku	strpljiv	3,56
ds iz ku	fakultet	3,56
ds iz ku	odjednom	3,53
ds iz du	jedinstvo	3,52
ks iz ku	gospodar	3,50
rds iz ks	mrlja	3,50
du	gordost	3,48
ks iz ku	odjednom	3,48
ks iz du	desetak	3,47
du	slanost	3,46
du iz ds	stvarno	3,46
ds iz du	muškarac	3,45
ds iz du	lice	3,45
du	sigurnost	3,44
ds iz du	važnost	3,44
ds iz ku	daleko	3,43
kr iz d	papir	3,41
kr iz d	zatim	3,39
du	budnost	3,39
ks iz ku	zatim	3,39
kr iz d	seljak	3,38
ds iz du	minuta	3,36
ku iz du	glava	3,36
ku iz du	gordost	3,36
du	doduše	3,35
ds iz du	kolica	3,35
ds iz du	glupost	3,33
ds iz ku	razvijen	3,32
ks iz ds	stvarno	3,32
ku iz ks	dobar	3,32
ks iz du	ovdje	3,31
kr iz d	gordost	3,30
ds iz du	stvarnost	3,28
ds iz ku	elektron	3,28
du	stalnost	3,27
ds iz ks	oči	3,23

	riječ / word	$\bar{x}$
d iz kr	više	3,22
d iz kr	tajna	3,22
du iz ku	ovaj	3,20
ds iz ku	svejedno	3,19
d iz kr	stupanj	3,18
ku iz du	dodatak	3,18
ds iz du	duša	3,17
ku iz ks	malo	3,16
ds iz du	stalnost	3,15
ks iz du	savez	3,13
ks iz du	gubitak	3,13
rdu	krvca	3,09
rdu iz ku	mirav	3,08
ks iz du	muškarac	3,07
ks iz du	jedinstvo	3,06
ku iz ks	dati	3,06
ku iz ks	mnogo	3,06
du	razboj	3,05
ks iz ku	mladić	3,05
ku iz ks	više	3,04
ds iz ku	okvir	3,03
ks iz du	stanje	3,03
ks iz du	metoda	3,02
d iz kr	stvarno	3,01
ku iz ks	oblik	3,00
ku iz du	stanje	2,99
ks iz ku	fakultet	2,98
ks iz du	glava	2,97
ks iz ku	međutim	2,97
d iz kr	stanka	2,96
du iz ks	malo	2,96
ku iz du	početak	2,96
ku iz du	ovdje	2,96
ku iz du	gubitak	2,95
ds iz du	dužnost	2,91
ds iz du	glava	2,91
ks iz ku	ovaj	2,91
ku iz du	razvitak	2,90
ks iz ds	sunce	2,89
du iz ku	daljina	2,89

	riječ / word	$\bar{x}$
du iz ku	general	2,89
ks iz du	obitelj	2,88
d iz kr	lada	2,86
ku iz du	slanost	2,86
ks iz ku	elektron	2,85
ku iz ds	stupanj	2,85
ks iz ku	general	2,82
ks iz du	podatak	2,81
ds iz du	gubitak	2,80
ks iz du	budućnost	2,80
ds iz ks	više	2,79
ks iz ds	stanka	2,79
ks iz du	narod	2,79
d iz kr	ovdje	2,77
ks iz ku	papir	2,77
ku iz du	vino	2,77
du iz ku	koji	2,77
ks iz ds	zimski	2,77
ku iz ds	tajna	2,77
ku iz du	minuta	2,77
ku iz du	stalnost	2,77
ds iz du	legura	2,76
d iz kr	noga	2,76
ku iz du	podatak	2,76
ds iz ks	govor	2,75
d iz kr	vino	2,75
ks iz du	dodatak	2,75
du iz ku	mladić	2,75
ku iz ks	mjesto	2,75
d iz kr	zlato	2,73
ds iz ks	dati	2,71
ks iz du	početak	2,71
ku iz du	duša	2,71
ds iz ku	daljina	2,70
ds iz ku	gospodar	2,69
ks iz du	razvitak	2,69
ks iz du	slanost	2,68
ku iz du	oluja	2,68
ks iz du	legura	2,66
du iz ku	vojnici	2,65

	riječ / word	$\bar{x}$
ks iz ku	rezultat	2,65
ku iz du	obitelj	2,65
ds iz ku	rezultat	2,63
d iz kr	mного	2,63
ks iz du	gordost	2,63
rds iz ks	prsi	2,63
rdu iz ku	vrtnog	2,63
ks iz ku	seljak	2,60
d iz kr	lice	2,59
ks iz du	zakon	2,59
ku iz du	kolica	2,59
ks iz ku	dječak	2,59
ds iz ku	gospodin	2,59
ku iz du	mogućnost	2,58
ku iz du	legura	2,57
ds iz ku	teškoća	2,57
du iz ku	rezultat	2,56
ks iz ds	tajna	2,56
ks iz du	vino	2,56
ks iz ds	dnevni	2,55
d iz kr	doobar	2,54
d iz kr	njegov	2,53
ks iz du	razboj	2,53
ds iz ku	sekretar	2,52
du iz ku	dječak	2,51
ku iz ks	ništa	2,51
rdu iz ku	prkos	2,51
ku iz du	stvarnost	2,50
du	glupost	2,50
ku iz du	razboj	2,49
rdu iz ku	trbuh	2,49
ds iz ku	visok	2,49
ds iz ku	kapetan	2,49
rdu iz ku	srdljiv	2,49
ks iz ku	sekretar	2,48
ku iz ks	ipak	2,48
ds iz ku	vojniki	2,47
ku iz du	metoda	2,47
ku iz du	lice	2,46
du iz ku	žena	2,43

	riječ / word	$\bar{x}$
ds iz ks	slučaj	2,42
d iz kr	stanje	2,42
ks iz du	lice	2,42
ku iz du	glupost	2,42
du iz ds	stanka	2,41
d iz kr	visok	2,41
ku iz ds	stanka	2,41
ks iz du	dužnost	2,40
ks iz ds	zlato	2,39
ds iz du	razboj	2,38
ks iz du	budnost	2,37
du iz ku	život	2,36
ku iz du	narod	2,36
d iz kr	jako	2,36
ku iz du	budućnost	2,35
ds iz ku	njegov	2,35
ku iz ds	zimski	2,35
ds iz ku	danas	2,34
d iz kr	zakon	2,33
du iz ku	fakultet	2,32
ku iz ks	obzir	2,32
rdu iz ku	grkljan	2,31
ks iz ds	jako	2,30
ks iz ds	lađa	2,28
ks iz du	sigurnost	2,27
ks iz du	oluja	2,26
ks iz ku	vojniki	2,24
du iz ku	kapetan	2,23
du iz ku	komitet	2,22
ks iz ds	lišće	2,22
ks iz du	mogućnost	2,22
ku iz du	sigurnost	2,22
du iz ku	okvir	2,22
du iz ku	svejedno	2,21
d iz kr	glava	2,20
rds iz ks	trka	2,20
ku iz du	doduše	2,19
ku iz ks	odmah	2,19
ds iz ks	kuća	2,18
rdu iz ku	Hrvat	2,18

	riječ / word	$\bar{x}$
du iz ku	dokument	2,17
ds iz ku	žena	2,17
ks iz ds	razni	2,17
ku iz ds	jako	2,17
du iz ds	zímski	2,16
ks iz ds	radnik	2,15
ku iz du	važnost	2,15
rdu iz ku	prvak	2,14
ds iz ku	dječak	2,13
du iz ds	stúpanj	2,13
du iz ds	lada	2,10
ks iz du	važnost	2,10
ku iz ks	slučaj	2,09
ds iz ku	voda	2,08
ks iz du	stalnost	2,08
ku iz ks	radost	2,08
ds iz ks	odmah	2,08
du iz ku	razvíjen	2,08
ks iz du	minuta	2,04
du iz ku	oficir	2,04
ku iz ks	svakl	2,03
ku iz ds	zlato	2,03
ku iz du	dužnost	2,02
du iz ds	zlato	2,01
ku iz ds	lišće	2,01
d iz kr	duša	2,00
ds iz ku	general	1,99
ku iz ds	dnevni	1,99
ds iz ku	medútm	1,98
ku iz ds	putnik	1,98
ks iz ds	kružni	1,97
ds iz ks	svakl	1,97
ds iz ku	noga	1,97
du iz ku	teškoća	1,97
d iz kr	dati	1,97
ks iz ds	pučkI	1,96
ks iz du	stvarnost	1,96
ku iz ds	sunce	1,96
ds iz du	podatak	1,95
d iz kr	ništa	1,95

	riječ / word	$\bar{x}$
d iz kr	savěz	1,93
du iz ds	jako	1,93
ds iz ku	zemlja	1,92
ku iz ds	pučkI	1,92
ds iz ku	turizam	1,91
ds iz du	vino	1,90
du iz ks	mnogo	1,90
du iz ku	zemlja	1,90
ds iz ku	život	1,89
ds iz du	desetak	1,88
du iz ds	lišće	1,88
du iz ds	kružni	1,88
d iz kr	žena	1,87
du iz ds	pučkI	1,87
du iz ds	radnik	1,87
du iz ku	sekretar	1,87
du iz ds	razni	1,87
ku iz ds	lada	1,85
d iz kr	mjesto	1,85
ku iz ds	kružni	1,85
du iz ku	daleko	1,84
du iz ku	njegov	1,84
du iz ku	gospodin	1,82
du iz ku	večeras	1,82
du iz ku	visok	1,82
ks iz du	duša	1,81
du iz ds	sunce	1,80
ku iz du	opasnost	1,80
d iz kr	zemlja	1,79
du iz ds	tajna	1,78
du iz ds	dnevni	1,78
ds iz ks	ipak	1,78
du iz ku	elektron	1,78
ds iz ku	zatl	1,76
du iz ku	noga	1,74
ks iz ds	praznik	1,74
du iz ku	danas	1,72
ds iz ku	seljak	1,71
du iz ks	dječji	1,70
du iz ks	oblak	1,70

	riječ / word	$\bar{x}$
du iz ks	svaki	1,67
du iz ku	turizam	1,67
ku iz ks	kuća	1,66
ks iz ds	rudnik	1,66
ks iz ds	putnik	1,65
ds iz du	početak	1,65
du iz ks	obzir	1,64
du iz ku	gospodar	1,63
ds iz ks	oblik	1,63
du iz ks	odmah	1,62
ds iz ku	koji	1,61
d iz kr	narod	1,61
du iz ku	međutim	1,61
ku iz ds	rudnik	1,61
ks iz du	kofica	1,59
ks iz du	glupost	1,59
d iz kr	voda	1,59
ku iz ds	radnik	1,58
ks iz du	doduše	1,58
ku iz ks	govor	1,58
du iz ks	više	1,57
ds iz ku	papir	1,56
d iz kr	danas	1,56
ku iz ds	razni	1,54
ks iz du	opasnost	1,53
ds iz ku	dokument	1,53
ds iz ks	ništa	1,52
ds iz ku	otčim	1,49
du iz ku	papir	1,49
d iz kr	život	1,48
du iz ds	putnik	1,47
du iz ku	voda	1,45
ds iz ku	ovaj	1,44
du iz ks	ipak	1,43
du iz ku	otac	1,43
ds iz ks	dobar	1,41
du iz ks	radost	1,41
ku iz ds	praznik	1,40
d iz kr	kuća	1,39
du iz ks	dobar	1,38

	riječ / word	$\bar{x}$
d iz kr	otac	1,38
ku iz du	budnost	1,37
du iz ks	oči	1,33
du iz ks	kuća	1,32
du iz ks	mjesto	1,29
du iz ds	rudnik	1,28
du iz ks	ništa	1,27
du iz ks	govor	1,27
du iz ku	seljak	1,22
ds iz ku	otac	1,21
du iz ks	dati	1,21
du iz ks	slučaj	1,20
du iz ds	praznik	1,18
ds iz ks	radost	1,16
du iz ku	odjednom	1,15
ds iz ku	komitet	1,13
du iz ku	zanim	1,12
ds iz ku	mladić	1,09

**PRILOG II. SREDNJE OCJENE SVIH 48 NAGLASNIH KATEGORIJA
OD SVIH OCJENJIVAČKIH SKUPINA**

	fonetičari phoneticia	kroatisti stud. of croatian l.	akademija stud. of acting	novinari stud. of journalism	tv fonet tv phonet.	svi all
n	88	22	11	32	5	158
%	55,70	13,92	6,96	20,25	3,16	100

	fon		kroat		akad		nov		tvfon		svi
	$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$		$\bar{x}$
ku d	5,38	ku d	5,36	ds d	4,59	ku d	3,89	ku d	5,60	ku d	5,02
ds d	5,33	ds d	5,16	ku d	4,51	ds d	3,33	ks d	5,11	ds d	4,84
ks d	4,94	ks d	4,94	ks d	4,41	ks d	3,20	ds d	5,00	ks d	4,55
du d	4,06	du d	3,45	du d	3,31	du d	2,02	du d	4,18	du d	3,52

ks kr	6,15	ks kr	6,47	ks kr	5,84	ks kr	5,51	ks kr	6,62	ks kr	6,06
du kr	5,78	du kr	6,18	ds kr	5,40	ku kr	4,99	ku kr	6,36	ku kr	5,61
ku kr	5,74	ku kr	5,95	ku kr	5,24	ds kr	4,50	du kr	6,07	du kr	5,48
ds kr	5,66	ds kr	5,86	du kr	5,03	du kr	4,23	ds kr	5,58	ds kr	5,43

ds d iz kr	3,71	ds d iz kr	3,32	ds d iz kr	3,77	ks d iz kr	2,24	ds d iz kr	3,02	ds d iz kr	3,32
ks d iz kr	2,76	ks d iz kr	2,54	ks d iz kr	2,86	ds d iz kr	2,14	ks d iz kr	2,18	ks d iz kr	2,61
du d iz kr	2,59	du d iz kr	2,09	du d iz kr	2,61	ku d iz kr	1,64	du d iz kr	1,89	du d iz kr	2,29
ku d iz kr	2,03	ku d iz kr	1,92	ku d iz kr	2,21	du d iz kr	1,56	ku d iz kr	1,40	ku d iz kr	1,93

ks kr iz d	5,87	ks kr iz d	5,92	ks kr iz d	5,61	ks kr iz d	5,55	du kr iz d	6,13	ks kr iz d	5,79
du kr iz d	5,18	ds kr iz d	5,29	ds kr iz d	5,48	ds kr iz d	4,67	ks kr iz d	5,71	ds kr iz d	5,04
ds kr iz d	5,06	du kr iz d	5,06	du kr iz d	5,08	du kr iz d	3,46	ku kr iz d	5,11	du kr iz d	4,84
ku kr iz d	3,69	ku kr iz d	3,60	ku kr iz d	3,29	ku kr iz d	3,40	ds kr iz d	4,91	ku kr iz d	3,64

rds	5,8 8	rds	5,98	rds	5,25	rds	4,6 7	rds	6,38	rds	5,6 2
rdu	5,2 3	rdu	5,28	rds iz ks	4,22	rdu	3,9 1	rdu	5,67	rdu	4,9 0
rds iz ks	4,0 4	rds iz ks	3,98	rdu	4,08	rds iz ks	3,5 7	rds iz ks	3,11	rds iz ks	3,9 2
rdu iz ku	2,7 5	rdu iz ku	2,55	rdu iz ku	2,86	rdu iz ku	2,1 7	rdu iz ku	2,24	rdu iz ku	2,6 0

rks	6,2 4	rks	6,54	rks	6,18	rks	5,8 0	rks	6,60	rks	6,2 0
rku	5,5 8	rku	5,82	rks iz ds	5,60	rks iz ds	5,1 1	rku	5,82	rku	5,3 8
rks iz ds	5,1 5	rks iz ds	5,48	rku	5,18	rku	4,5 5	rku iz du	4,51	rks iz ds	5,1 8
rku iz du	4,7 3	rku iz du	5,12	rku iz du	4,58	rku iz du	3,8 9	rks iz ds	3,82	rku iz du	4,6 0

2.sl du	5,5 4	2.sl du	5,64	2.sl du	5,04	2.sl du	4,0 5	2.sl ku	5,93	2.sl du	5,2 3
2.sl ku	5,2 7	2.sl ku	5,51	2.sl ku	4,30	2.sl ku	3,7 7	2.sl du	5,76	2.sl ku	4,9 5
2.sl ks iz ku	4,0 5	2.sl ks iz ku	3,88	2.sl ks iz ku	4,02	2.sl ks iz ku	3,6 8	2.sl ks iz ku	2,74	2.sl ks iz ku	3,9 1
2.sl ds iz du	3,3 5	2.sl ds iz du	3,62	2.sl ds iz du	3,97	2.sl ds iz du	3,6 3	2.sl ds iz du	1,66	2.sl ds iz du	3,4 3
2.sl ds iz ku	2,7 6	2.sl ku iz du	3,28	2.sl ks iz du	3,03	2.sl ku iz du	3,1 5	2.sl ds iz ku	1,56	2.sl ku iz du	2,8 4
2.sl ku iz du	2,7 2	2.sl ks iz du	2,71	2.sl ds iz ku	2,80	2.sl ks iz du	3,0 8	2.sl du iz ku	1,37	2.sl ds iz ku	2,6 5
2.sl ks iz du	2,4 8	2.sl ds iz ku	2,58	2.sl ku iz du	2,62	2.sl ds iz ku	2,5 4	2.sl ku iz du	1,35	2.sl ks iz du	2,6 3
2.sl du iz ku	2,2 4	2.sl du iz ku	2,05	2.sl du iz ku	1,92	2.sl du iz ku	1,6 0	2.sl ks iz du	1,05	2.sl du iz ku	2,0 4

1.sl ku	5,5 6	1.sl ks	5,71	1.sl ks	5,13	1.sl ku	4,4 4	1.sl ku	5,98	1.sl ku	5,3 1
1.sl ks	5,5 4	1.sl ku	5,66	1.sl ds	4,99	1.sl ks	4,3 5	1.sl ks	5,87	1.sl ks	5,3 1
1.sl ds	5,4 9	1.sl ds	5,51	1.sl ku	4,87	1.sl ks iz ku	3,9 5	1.sl ds	5,29	1.sl ds	5,1 4
1.sl du	4,9 2	1.sl du	4,82	1.sl ks iz ku	4,33	1.sl ds	3,9 2	1.sl du	5,12	1.sl du	4,5 0

l.sl ks iz ku	4,3 1	l.sl ks iz ku	3,97	l.sl du	4,17	l.sl du	3,1 3	l.sl ks iz ku	3,26	l.sl ks iz ku	4,1 6
l.sl ds iz du	3,6 3	l.sl ds iz du	3,21	l.sl ds iz du	4,11	l.sl ds iz du	3,1 0	l.sl ku iz ks	2,49	l.sl ds iz du	3,4 4
l.sl ds iz ks	2,8 4	l.sl ku iz du	3,03	l.sl ds iz ks	2,99	l.sl ku iz du	2,7 4	l.sl ds iz du	1,99	l.sl ds iz ks	2,7 4
l.sl ku iz ks	2,8 0	l.sl ds iz ks	2,79	l.sl ks iz du	2,99	l.sl ks iz du	2,7 0	l.sl ds iz ks	1,69	l.sl ku iz du	2,7 3
l.sl ku iz du	2,7 2	l.sl ku iz ks	2,51	l.sl ku iz ks	2,94	l.sl ks iz ds	2,6 0	l.sl ku iz du	1,46	l.sl ku iz ks	2,6 8
l.sl ks iz du	2,4 7	l.sl ks iz ds	2,38	l.sl ks iz ds	2,81	l.sl ds iz ks	2,5 0	l.sl du iz ku	1,39	l.sl ks iz du	2,5 0
l.sl ks iz ds	2,3 7	l.sl ks iz du	2,34	l.sl ku iz du	2,75	l.sl ku iz ks	2,4 2	l.sl ku iz ds	1,38	l.sl ks iz ds	2,4 1
l.sl du iz ku	2,2 2	l.sl ku iz ds	2,10	l.sl ku iz ds	2,29	l.sl ku iz ds	2,1 1	l.sl du iz ds	1,24	l.sl ku iz ds	2,1 0
l.sl du iz ds	2,1 4	l.sl du iz ku	1,94	l.sl du iz ds	2,28	l.sl ds iz ku	1,8 3	l.sl ks iz du	1,22	l.sl du iz ku	2,0 3
l.sl ku iz ds	2,1 2	l.sl ds iz ku	1,83	l.sl ds iz ku	2,18	l.sl du iz ku	1,7 2	l.sl ds iz ku	1,17	l.sl ds iz ku	1,9 6
l.sl ds iz ku	2,0 5	l.sl du iz ds	1,67	l.sl du iz ku	1,92	l.sl du iz ds	1,5 4	l.sl du iz ks	1,14	l.sl du iz ds	1,9 4
l.sl du iz ks	1,6 8	l.sl du iz ks	1,34	l.sl du iz ks	1,84	l.sl du iz ks	1,2 9	l.sl ks iz ds	1,14	l.sl du iz ks	1,5 5

Ivo Škarić and Nikolaj Lazić
Faculty of Philosophy, Zagreb
Croatia

ATTITUDES TOWARD CROATIAN ACCENTS

ABSTRACT

165 words were selected all of which were prosodically homogenous and uniform according to every dictionary of standard Croatian. These comprised from 9 to 20 of the most frequent representatives of their respective prosodic category. Selected words were pronounced according to the standard pronunciation and also with the remaining three «wrong» accents or with different post-accentual length. Thus, 600 recordings of different prosodic variants were made, which were tested for desirability and acceptability. Raters comprised 158 students of phonetics, the Croatian language and literature, journalism, acting and also several television phoneticians. The results led us to several of the most important conclusions; 1. competent speakers of the Croatian standard differentiate between every prosodic feature of the standard Croatian prosody; 2. the linguistic prosodic core of the philologically well motivated norm is also sociolinguistically acceptable; 3. not all of the correct prosodic features are rated as completely acceptable and not all of the incorrect prosodic features are rated as completely unacceptable, because various degrees of acceptability and desirability were attributed to the correctly accentuated words so there was no polarization of attitudes; 4. post-accentual lengths are perceived by raters, they also know which words have the prescribed post-accentual length, but post-accentually long syllables are rated less desirable to the extent that the shortened long version is more acceptable than the correct long version; 5. equal value is attributed to all four accents when they are inherent in a word, but falling accents can be regarded as normal, while rising accents can be considered as marked. So, after the neutralization falling accents would receive the role of archetypal accents, especially the short falling one; 6. raters are not restrained from pronouncing the short falling on non-initial syllables, they only tend to pronounce words according to the most usual prosodic shape; 7. the prosodic potential of the vowel /r/ is not the same as that in other five Croatian vowels. There is a latent tendency towards the short realization, which is further increased when short realizations are artificially lengthened.

Key words: accent, prosody, Croatian language, attitudes, sociophonetics